

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

В.Є. Єрмаченко

Організація управлінського обліку в системі менеджменту
підприємства

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **07 «Управління та адміністрування»**
Спеціальність **071 «Облік і оподаткування»**
Освітній рівень **третій (освітньо-науковий)**
Освітня програма **Облік і аудит**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Завідувач кафедри *обліку і бізнес-консалтингу*

А.А. Пилипенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри обліку і бізнес-консалтингу
Протокол № 2 від 13.09.2019 р.

Розробник(-и):
Лабунська Світлана Віталіївна , д.е.н., проф..кафедри
обліку і бізнес-консалтингу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри– розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: «Організація управлінського обліку в системі менеджменту підприємства» – навчальна дисципліна, що вивчає методологію та методику побудови ефективної системи управлінського обліку на підприємстві, яка формує інформаційну базу щодо прийняття управлінських рішень.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Основні підходи до побудови системи управління витратами підприємства

Змістовий модуль 2. Організація управління витратами підприємства за різних моделей побудови систем управління

Змістовий модуль 3. Методичні основи побудови системи контролю за ефективністю управління витратами та підходи щодо прийняття довгострокових інвестиційних рішень.

В першому модулі дисципліни розглядаються питання щодо функцій управлінського обліку в системі менеджменту підприємства, за кожним етапом розвитку, класифікація витрат для управління, планування та оцінки витрат підприємства, особливості обліку витрат підприємства за центрами виникнення та відповідальності, обліку прямих витрат на калькуляційну одиницю згідно з МСФЗ та П(С)БО.

Другий модуль дисципліни присвячено вивченню питань побудови облікової політики підприємства, що здатна задовольнити інформаційні потреби системи менеджменту, щодо виникнення «слабких сигналів» за різних систем калькулювання та управління витратами, розглядаються особливості побудови, переваги та недоліки використання систем (DIREKT-COSTING, ABSORPTION COSTING та STANDART COSTING.

У третьому модулі сконцентровано увагу на проблематиці організації системи бюджетування та контролю за управлінням витратами на підставі гнучкого бюджетування. Розглянуто особливості складання головного (основного) кошторису витрат підприємства за різними системами калькулювання, етапи складання бюджетів, види операційних та фінансових бюджетів, взаємоузгодження та взаємопоеднання бюджетів. Розробка прогностичного звіту про прибутки та збитки. Формування підґрунтя для прийняття довгострокових інвестиційних рішень. Не дисконтні методи оцінки довгострокових капітальних інвестицій. Оцінка довгострокових вкладень за допомогою дисконтування

Метою навчальної дисципліни «Організація управлінського обліку в системі менеджменту підприємства» є отримання знань та практичних навичок щодо формування, на основі облікових даних про оперативну діяльність підприємства, інформаційних систем, спрямованих на інформаційну підтримку прийняття ефективних управлінських рішень.

Курс	1А	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	семінарські, практичні	20
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Фінанси	Дисертаційна робота
Фінансовий облік	
Управлінський облік	
Економіка підприємств	
Організація і методика аудиту	
Менеджмент	
Економічний аналіз	
Економетрика	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
<p>Формування системи управлінського обліку, як гнучкої інформаційної бази, для прийняття ефективних рішень щодо управління витратами діяльності, яка відповідає ступеню розвитку системи менеджменту підприємства</p>	знання мети та завдань організації системи управлінського обліку, як підсистеми бухгалтерського обліку та системи менеджменту підприємства
	вміння визначати елементи управлінського процесу та місце управлінського обліку як підсистеми загальної системи менеджменту підприємства
	вміння ідентифікувати, оцінювати та класифікувати витрати підприємства в процесі господарської діяльності з позицій можливостей спрямування управлінського впливу
	вміння формувати інформаційні потоки про види та елементи витрат за центрами відповідальності
	навички щодо обрання оптимальних методів обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості виробленої продукції за структурними підрозділами і підприємством в цілому
	вміння розробляти та впроваджувати систему бюджетування за всіма рівнями, оцінювати та аналізувати відхилення від бюджетів з метою формування системи інструментів управління витратами за слабкими сигналами
	вміння застосовувати систему критеріального відбору та визначати дійсні витратами за інвестиційними проектами
вміння оцінювати наслідки прийняття управлінських рішень в системі управління витратами підприємства	

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Управлінський облік - стратегічний облік в системі менеджменту підприємства

Тема 1. Роль управлінського обліку як підсистеми загальної системи менеджменту в управлінні підприємством

- 1.1 Розвиток управлінського обліку як підсистеми менеджменту підприємства.
- 1.2 Основні принципи та підходи до побудови управлінського обліку як гнучкої інформаційної системи .
- 1.3 Елементи управлінського процесу, роль та відповідальність бухгалтерів з управлінського обліку підчас прийняття управлінських рішень в системі менеджменту підприємства.

Тема 2. Особливості класифікації витрат підприємства для оцінки та ідентифікації об'єкту управлінського впливу

- 2.1. Класифікації витрат підприємства з метою їх оцінки в процесі господарської діяльності підприємства та співставлення цетрів доходів та витрат.
- 2.2. Класифікація витрат для управління процесом їх накопичення, та оцінки фінансового результату діяльності підприємства.
- 2.3 Основні методи побудови «функції витрат».
- 2.4 Порівняльна характеристика підходів обліку виробничих витрат підприємства (організація обліку витрат на продукт) за МСФЗ та П(С)БО.

Тема 3. Організація обліку та оцінки браку та втрат підприємства в процесі господарської діяльності

- 3.1 Методи оцінки та обліку унормованих та понаднормованих втрат.
- 3.2 Оцінка простоїв та браку, ідентифікація втрат з ними пов'язаних.

Тема 4. Особливості побудови різних калькуляційних систем управлінського обліку з метою ідентифікації та оцінки об'єкту управлінського впливу

- 4.1. Особливості формування облікової політика та загальна характеристика системи калькулювання на замовлення.
- 4.2. Фактичне та нормальне калькулювання витрат на одиницю продукції.
- 4.3. Основні відмінності в оцінці запасів та витрат (за МСФЗ та П(С)БО) в попроцесній системі калькулювання.

Змістовий модуль 2. Застосування систем управління витратами господарської діяльності за різних форм організації процесу управління та цілей менеджменту підприємства

Тема 5. CVP- аналіз як інструмент оцінки беззбиткової діяльності в системі управлінського обліку

- 5.1. Ціль, методи та основні припущення CVP-аналізу
- 5.2 Аналіз еластичності прибутку до мінливості витрат, ціни та обсягу продажів.

Тема 6. Особливості побудови та використання системи управління витратами підприємства за змінною складовою (DIREKT-COSTING)

6.1. Маржинальний підхід в оцінці витрат діяльності підприємства для визначення фінансового результату в системі управління за змінними витратами.

6.2. Маржинальний дохід та операційний прибуток, як ключові фінансові показники в системі менеджменту підприємства.

6.3. Переваги та недоліки використання системи DIREKT-COSTING.

Тема 7. Особливості побудови та використання системи управління повними витратами підприємства (система ABSORPTION COSTING)

7.1. Особливості оцінки калькуляційної одиниці з використанням методу повного поглинання витрат та порядок формування фінансового результату.

7.2. Переваги та недоліки використання системи ABSORPTION COSTING.

Тема 8. Особливості побудови та використання системи управління відхиленнями фактичних витрат від стандартних (система STANDART COSTING)

8.1 Принципи побудови нормативної бази витрат: за операціями, функціональним змістом та підрозділами.

8.2 Особливості підходів щодо унормування змінних та постійних витрат.

8.3 Розробка первинних документів, що дозволяють оперативно калькулювати фактичні витрати за операціями, функціональним змістом та підрозділами.

8.4 Методи нормального калькулювання. Розподіл відхилень фактичних витрат від стандартних за об'єктами калькулювання згідно П(С)БО та МСФЗ.

Змістовний модуль 3. Використання гнучкого бюджетування, як інформаційної основи, для організації «управління за слабкими сигналами» в системі менеджменту підприємства. Стратегічний управлінський облік.

Тема 9. Особливості складання головного (основного) кошторису витрат підприємства за різними системами калькулювання

9.1. Сутність та функції бюджетування

9.2. Етапи складання бюджетів. Види операційних та фінансових бюджетів.

9.3. Особливості бюджетування при маржинальному підході до оцінки витрат та за умов оцінки повних витрат

Тема 10. Організація управління витратами за відхиленнями

10.1. Організація та принципи ефективного функціонування підсистеми бюджетного контролю в загальній системі менеджменту підприємства

10.2. Контроль за виконанням бюджетів та аналіз відхилень фактичних витрат від стандартних (бюджетних) з використанням системи контрольних рахунків в обліковій політиці підприємства.

10.3 Особливості складання та переваги використання гнучких бюджетів для планування та контролю за витратами підприємства.

Тема 11. Стратегічний облік, як інформаційна основа прийняття довгострокових інвестиційних рішень системою менеджменту підприємства

11.1. Управління товарно – матеріальними запасами на підставі застосування моделі обґрунтованого розміру замовлення (EOQ).

11.2 Прийняття рішень стосовно ціноутворення

11.3 Недисконтовані та дисконтні методи оцінки довгострокових капітальних інвестицій.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (мінімальна сума, що дозволяє аспіранту не складати залік – 60 балів);

модульний контроль, проводиться з ініціативи викладача, у вигляді опитувань або презентації індивідуальних завдань за темами модулю. Результати модульного контролю виставляються з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль. Модульний контроль має на меті поінформувати здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в процесі навчання про успішність вивчення тем дисципліни;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі диференційованого заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння площини використання отриманих за дисципліною знань та навичок для проведення наукового дослідження для захисту роботи для отримання ступеню доктора філософії, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, проведенні наукових досліджень при написанні дисертаційної роботи, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне

питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи, аспірант є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання індивідуального науково-творчого завдання є: здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння аналізувати та забезпечувати відповідність запропонованих в роботі закладів сучасній нормативно-правовій базі України; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; авторське осмислення виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; порівняння особливостей застосування методичних підходів щодо ідентифікації та оцінки облікових об'єктів відповідно до вимог МСБО (МСФЗ) та національних стандартів бухгалтерського обліку, застосування методів автоматизації та математичних методів під час обробки статистичного матеріалу та під час інтерпретації отриманих результатів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення диференційованого заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань розуміння застосування отриманих знань під час проведення дисертаційного дослідження.

Підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результати успішності пошукача при поточному та модульному контролі. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії слід **вважати атестованими**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково складає диференційований залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано"-аспірант продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді завідувач відділу аспірантури пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Експре-опитування (захист комплексних домашніх завдань)	Письмова контрольна робота	Підсумкова контрольна робота	Захист індивідуального науково-дослідного завдання	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	1	1	2				4
	Тема 2	2 тиждень	1	1	2				4
	Тема 3,4	3 тиждень	1	1	2	10			14
Змістовий модуль 2.	Тема 5	4 тиждень	1	1	2				4
	Тема 6	5 тиждень	1	1	2				4
	Тема 7	6 тиждень	1	1	2				4
	Тема 8	7 тиждень	1	1	2	10			4
Змістовий модуль 3.	Тема 9	8 тиждень	1	1	2				4
	Тема 10	9 тиждень	1	1	2			20	24
	Тема 11	10 тиждень	1	1	2		20		24
Усього			10	10	20	20	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Голов С. Ф. Управлінський облік / С. Ф. Голов. – К. : Центр навчальної літератури , 2018. – 400 с
2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 784 с.
3. Лабунська С.В. Управлінський облік: Навчальний посібник / Лабунська С. В., Безкоровайна Л. В. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. -360 с.
4. Малярєвський Ю. Д. Перспективи управлінського обліку : організаційно-економічний механізм як основа ефективної операційної діяльності підприємства. Монографія / Ю. Д. Малярєвський, С. В. Лабунська, Л. В. Безкоровайна. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 164 с.
5. Хорнгрен Ч. Т. Бухгалтерський учет: управленческий аспект / Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 416 с

Додаткова

6. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. / П. Й. Атамас. – Д. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440с .
7. Біла О. Г. Управління витратами підприємства: теорія та практика : [монографія] / Біла О. Г., Боднарюк І. Л., Мединська Т. В. – Львів: Вид-во ЛКА, 2012. – 200 с.
8. Добровський В. М. Управлінський облік : навч. посіб. / В. М. Добровський, Л. В. Гнилицька, Р. С. Коршикова. За ред. В.М. Домбровського. – К. : КНЕУ, 2005. – 278с.
9. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. - 296 с.
10. Курган Н. В. Автоматизоване вирішення проблеми оптимального розподілу постійних накладних витрат виробництва за підходом Absorption-costing / Н. В. Курган, Д. С. Ніконович // Глобальні та національні проблеми економіки [Електронне наукове видання]. – Випуск 9. – 2016. – С. 802-809.
11. Нападівська Л. В. Управлінський облік : підручн. / Л. В. Нападівська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
12. Скрипник М.І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції: монографія / М.І.Скрипник. – Житомир, 2011. –732с.
13. Управленческий учет: обучающий курс,8-издание/С.И.Охотник,Н.М.Пырец/, -Дніпро ; «Акцент ПП»,2018.-509 с.
14. Gray I. Cost and Management Accounting / I. Gray. - New York: Picketts D, 2002. -134 p
15. Kaplan R. Advanced Management Accounting / R. Kaplan, F. Atkinson. -New Jersey: Upper Saddle River, 2010. - 294 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". [Електронний ресурс]. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
19. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С.Кузнеця <https://pns.edu.ua/course/wiew.php?id=5541>